

Deus singulari beneficio ad obsequium suum vocat, et quibus inspirat spiritum perfectionis, contemptum rerum presentium, desiderium futurarum (nec enim homines sunt, qui ista tam alta et tam sublimia persuadent, sed Deus ipse est), idcirco omnes exhortor, ut singuli in suo gradu et statu, quem elegerunt, obedientiam et humilitatem discant, ut

suis episcopis, suis pastoribus, suis praeceptoribus, suis patribus tamquam tutoribus et actoribus, ut vere parvuli et haeredes regni caelestis, penitus obtemperent, eisque subjaceant, ut hac ratione tandem ad veram libertatem et haereditatem aliquando perveniant, quam nobis concedat, qui est benedictus in saecula. Amen.

CONCIO XIV.

IN DIE EPIPHANIE DOMINI

THEMA

Surge, illumina Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. *Isaie IX. v. 1.*

SYNOPSIS.

Etsi triplici mysterio festum hoc celebre sit, de uno tamen sola hac concione agitur, de vocatione scilicet Gentium per tres magos inchoata. Per Jerusalem in prophetica hac lectione intelliguntur Apostoli et fideles, qui intrepidi in fide permanserunt; ubi docemus constanter Ecclesiae adhaerere, etsi multi ab ea desciscant. Prophetae poësis Ethnicis comparati. Sedere in loco sublimi vel humili, pro prosperitate, familiare Prophetis. Apostolos modis tribus surrexisse, et quomodo. Pauperum duo genera; et qua ratione vera gloria acquiratur per media debita. Quomodo Apostoli fuerint illuminati, per Christum scilicet, qui multis lux esse declaratur. Summa gloria Dei Patris Filius sapientissimus, et miracula etiam, quae per Apostolos homines paulo ante rudes sequenter fiebant. Judaeis obscuriores tenebras effudisse Deum quam gentibus demonstratur, quod in ridiculosis ineptiis sui Thabmad, et in reedificatione templi tempore Ruffini miraculose impedita luculenter appareret. Judaeos vincti cecitate a nostri temporis Haereticis: hos vero a nonnullis Catholicis, qui vel solis ibi exorto oculos claudunt, vel ducentem stellam aut differunt aut facile deserunt, ostenditur.

Pars posterior propositum prosequitur thema, et in primis apostolos lumini periculose errantibus a longe apparenti comparat. Cur Deus Gentium vocationem ab humilibus et paupe-

ribus sit auspicatus causa. 1. Ut Gentium conversio soli omnipotentiae Dei, et non regum industriae adscriberetur. 2. Ut primitivae Ecclesiae fundamenta jacerentur firmiora. 3. Ut minus invideremus divitibus opes et honores, cum per ea nihilo sint meliores. 4. Quia facilis ignem verbi Dei instur lignorum aridorum concipiunt humiles, secus autem divites. Denique cum finis erat Evangelii homines a terrenis rebus abstractos divinis adjungere, facilius ab iis pauperes quam divites avelli quis non videt? Evangelii efficacia etiam reges convertere potuit, quod in hodiernis Magis apparet; ad quorum exemplum quisque conversionem suam instituire ad finem usque docetur.

Hodierna celebritas, auditores optimi, multis nominibus maxima et laetissima, et nostra, hoc est gentium propria, singularem devotionem ac religionem a nobis omnibus prope suo jure postulare videtur. Agimus enim hodie Domini apparitionem, et exultantibus animis beatae spei initia celebramus, tribusque divinissimis, laetissimisque mysteriis ornatum, atque illustrem colimus diem. Hodie stella duce primitivae Gentium tribus muneribus auro, thure et myrrha, Christum regem, Deum et hominem agnoverunt. Hodie liberator generis humani proprio baptismo aquas omnes ad sordes peccatorum eluendas et homines regenerandos consecravit. Hodie primo, eoque jucundissimo prodigio idem Dominus aquas mutavit in vinum, et nos dulcedinis et suavitatis eo-

lestis, quæ aquas temporalium tribulationum post hanc vitam consequetur, admouit. Itaque ceteri festi dies, vel simplicem vel semiduplicem (ut Ecclesie verbis utamur), vel ad summum duplicem solemnitate habent, sola celebritas hodierna merito, iureque optimo triplex nominari potest. Quia tamen mysterium primum maxime proprium est hujus diei, et ab Ecclesia Catholica matre nostra, tum in lectione prophetica, tum in Evangelio nobis proponitur, nos quoque prætermisissis cæteris solum prophetica lectionem, quæ pulcherrima et jucundissima est Domino adjuvante explicare aggrediemur.

Initium igitur prophetice lectionis ejusmodi est: *Surge illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est: quia ecce tenebræ operient terram, et caligo populos: super te autem orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur, et ambulabunt Gentes in lumine tuo et reges in splendore ortus tui.* Propositum Spiritus sancti in his paucis verbis non aliud mihi fuisse videtur, quam modum, et ordinem breviter explicare, quo gentes toto orbe diffusæ, ab impio cultu demonum, ad verum Deum convertende erant. Et quidem scripturæ divinæ ac præsertim vaticinia prophetarum sæpe repetebant Gentes aliquando convertendas atque ad agnitionem veri Dei adducendas fuisse. Sed mirum est, quam id parum intellectum fuerit antequam fieret: Nam ut in Actis Apostolicis B. Lucas refert, cum Apostolus Petrus Cornelium et alios nonnullos ex gentibus baptizari jussisset, et Spiritus sanctus super eos sicut olim super Apostolos descendisset, omnes obstupuerunt, et ipsi quoque Apostoli mirabantur. Existimabant Hebræi non gerere Deum curam aliquam gentium, sed eos penitus deseruisse. Verum aliud cogitabat Deus, id quod probe intelligens Apostolus Paulus, Judæis dicebat: *An Judæorum Deus tantum? nonne etiam gentium?* ac modus quidem, et ordo vocationis gentium talis fuit: Primum misit Deus in mundum Filium suum humana carne vestitum; deinde per eum paucos, videlicet Apostolos, veræ fidei lumine illustravit: postremo per Apostolos ad Ecclesiam suam gentes adduxit, atque hoc est, quod paucis verbis Isaias docet, cum ait: *Surge illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum, et quæ sequuntur, singula verba perpendamus.*

Surge illuminare Jerusalem. Jerusalem dicuntur pauci illi Judæi, qui Christum receperunt, atque imprimis Apostoli. Antea quidem, quam Christus veniret in terras, omnes Judæi Jerusalem dicebantur, et ad populum Dei electum pertinebant; sed postquam Christum coram Pilato negaverunt et aperte malle se Cæsarem, quam Christum professi sunt, etiam Deus negavit ac deseruit eos, ut vaticinium Danielis impleretur: *Et non erit ejus populus, quia cum negaturus est.* Itaque soli illi, qui permanserunt in fide patriarcharum et prophetarum, et Christo, quem illi venturum prædixerunt, adhererunt, deinceps nomine sanctæ et electæ urbis Jerusalem censebantur. Ex quo nos etiam admonemus, ut cum videmus multos deserere fidem, et discedere ab Ecclesia, non perturbemur: siquidem Jerusalem semper est Jerusalem: Ecclesia semper est Ecclesia, Et sicut tunc scribis et Phariseis, et legis doctoribus et sacerdotibus et multis de plebe cadentibus, Jerusalem tamen non cecidit, sed mansit in paucis illis, qui Christo adhererunt: ita nunc licet homines multi, vel potius provincie multe deserant ecclesiam; ecclesia tamen non cadit. Itaque exeat quicumque velit, exeant scribæ, exeant pharisæi, exeant sacerdotes, exeant reges, exeant episcopi, exeant monachi, exeant legis doctores; nunquam tamen ecclesiam, nunquam Jerusalem evitent, sed seipos tantum perdent. Nam Ecclesia super firmam petram ædificata, et Jerusalem, cujus fundamenta sunt in montibus sanctis, ruere non potest, et sive pauci, sive multi, illi Jerusalem faciunt, qui adherent petræ et fundamento, cui Dominus ait: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Temporibus beati Hieronymi tanta confusio hæresum et sectarum inter Christianos erat, ut mundus totus nihil aliud, quam ingens quedam Babylonia videretur; unus traheret ad hanc partem, alius ad illam. Et quia tunc hæreses non ita perspicuæ et faciles et carnales erant, sicut modo sunt; sed graves et subiles hæretici solum amore veritatis moveri videbantur, atque idcirco omnes timebant, nec facile audebant isti parti vel illi adherere; quid tunc sancti et sapientes homines faciebant? Confugiabant in Jerusalem, hoc est, Apostolicæ sedi, sive cum paucis sive cum multis se adjugebant. «Hinc præsiidis,» inquit ad Damasum D. Hieronymus, fulta mundi. Arriana rabies fre-

mit: hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere festinat: ego interim clamito si quis cathedræ Petri jungitur meus est; et in epistola superiori: Ego nullum prævium, nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, hoc est, cathedræ Petri communionem consocior, super illam petram ædificatam ecclesiam scio: quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit, regnante diluvio. Istum igitur virum sanctum et sapientem his nostris perturbatissimis temporibus imitari debet, quicumque salutis suæ vere consultum cupit.

Audiamus nunc quid ad Jerusalem, hoc est, ad cœtum et societatem apostolorum dicat Propheta: *Surge, inquit, illuminare Jerusalem.* Tales mihi omnino videntur in Ecclesia Dei fuisse Prophætæ, quales olim apud ethnicos fuerunt poetæ; mendacis tamen et lascivis narrationibus semper exceptis. Quæmadmodum enim poetis propositum erat non rem gestam simpliciter narrare; sed pulchro quodam modo, et artificiosius et venustius involacris ita dicere, ut admirationem et delectationem simul in animis audientium excitarent: volebat alicubi Virgilius docere, quo tempore ferendæ essent fabæ audi quomodo loquatur.

Candidus (inquit) auratis aperit cum cornibus annam Taurus, et adverso cedens canis occidit astro:

Rem eandem aliquis alius simpliciter ita dixisset: ad medum mensis Aprilis fabæ seminari debent: ita quoque prophætæ faciunt. Poterat enim Isaias simpliciter dicere. Veniet tempus, cum pauperes quidam et obscuri, ac rudes piscatores, doctores omnium gentium clarissimi et illustrissimi fiant. Maluit vero more cæterorum prophetarum obscurius et venustius dicere: *Surge illuminare Jerusalem.* Exisit enim in his verbis pulcherrima et elegantissima quedam translatio. Ita enim propheta cœtum illum exiguum et abjectum apostolorum alloquitur, quasi virginem aliquam captivam, et in pulvere sedentem alloqueretur, eique nuncium lætissimum liberationis et exaltationis adferret. *Surge, inquit, Jerusalem.* O pauperes piscatores, sedetis nunc in pulvere, surgite, sedebitis in thronis; estis humiles, eritis clari: estis peccatores, eritis sancti: estis piscatores, eritis imperatores. Familiare est sanctis scriporibus, atque imprimis Prothetis per sessionem in loco sublimi et illu-

stri describere felicitatem et prosperitatem: et contra per sessionem in loco humili, in sordibus et pulvere, describere calamitatem et desolationem verbi gratia Isaiæ cap. 47. *Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon: sede in terra, non est solum filix Chaldaeorum: quia ultra non vocaberis mollis et tenera,* quasi dicat: O tu rex Babylonie, sedes nunc sublimis in solio dominaris gentibus et populis multis, venient Persæ et Medi, et in pulvere sedere te facient: Et rursum cap. 52. *Excute te de pulvere, consurge, sede Jerusalem, solve vincula colli tui captiva filia Sion.* Ita igitur et nunc loquitur, *Surge Jerusalem.* O cœtus Apostolicus, evangelizo vobis gaudium magnum. Surgitis vos aliquando de pulvere peccati ad sedem excellentissimæ sanctitatis, Surgitis de statu isto humili et obscuro ad honorem et culmen apostolicum. Surgitis de Judaica servitute, et abjecta ista spe promissionum terrenarum, ad Christianam et evangelicam libertatem, atque ad spem et expectationem honorum maximorum et sempiternorum. Tribus enim istis modis apostoli surrexerunt et ascenderunt. Cogita B. Petrum: erat olim homo peccator sicut cæteri, erigit illum Deus ad fastigium tantæ et tam excellentis sanctitatis, ut esse posset doctor et magister pietatis omnibus, sicut etiam fuit. Erat olim unus quidam de piscatoribus Galilee, capiebat et vendebat pisces, ea ratione et arte se et uxorem, et cæterum familiam sustentabat: erigit illum Deus ad apostolatam, et omnes regiones et provincias orbis terræ ejus curæ et sollicitudini committit. Erat olim unus de cæteris Judæis, nihil sublime, aut altum cogitabat, aut sperabat, contentus erat illa promissione Domini: *Si audieritis me, bona terræ comedetis:* erigit postea illum Deus ad spem regni cælestis beatitudinis et gloriæ sempiternæ. Hoc est igitur, *Surge Jerusalem.*

Sed ad quem modum Apostoli surrexerunt? Dedit illis fortasse Deus multas civitates, aut multa beneficia, aut saltem magnam vim pecuniarum? Nihil horum dedit. Neque enim temporales divitiæ requiruntur, ut aliquis clarus et illustris evadat: non requiritur, ut homo non sit pauper; sed hoc requiritur, ut non vincatur et superetur a paupertate. Quidam pauperes inveniuntur, qui semper congeruntur de divitiis, semper murmurant, semper blasphemant, semper querunt sive per fassive per nefas aliquid

acquirere: isti vere sunt pauperes, jacent sub inopia, et sunt miseres omnes hominibus; ferunt enim crucem, sed mali latronis, pauperes corpore, pauperiores animo, et in hoc sæculo et in futuro cruciantur. Alii sunt, qui licet nihil habeant, tamen nihil cupiunt, et scientes se patrem ditissimum habere, et conservari sibi hereditatem amplissimam in cælis, non magnificiunt inopiam istam, quæ ad quinque dies durat. Istis inopia non dominatur, sed ipsi potius dominantur inopiæ et ea bene utuntur ad æternas divitias consequendas. Sane graviter multi decipiuntur; omnes enim naturaliter desideramus ascendere, omnes cupimus nomen, famam, et gloriam: locus animorum nostrorum, quasi elementum nostrum sursum est: ideo sicut ignis semper conatur ascendere, quia sursum est locus ejus; sic etiam nos omnes semper ad loca sublimia suspiramus. Sed error plurimorum in eo versatur, quod honorem et gloriam querunt quibusdam rationibus et modis, quæ ignominiam potius, quam gloriam merentur. Ascendere volunt per viam divitiarum, ad divitias vero per fraudes et usuras, et quid miram si et in hoc sæculo et in futuro perpetua confusionem et infamiam acquirant? Virtus honorem parit, non pecunia. Ac virtus præsertim humilitatis. An non Veritas ait: *Qui se humiliat exaltabitur*? An non videmus aquas tantum ascendere quantum descenderunt? Ita quoque nos tantum omnino ascendemus in cælo, quantum hic in terris descenderimus. Libera præterea et spontanea Christi confessio illa est, quæ honorem et gloriam incredibilem nobis acquirit. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo.* Quanta erit illa gloria, cum Deus ipse coram Angelis et beatis hominibus omnibus Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Doctoribus, Confessoribus, Virginibus nos in loco edito et conspicuo collocatos omnibus audientibus et videntibus laudabit? Illa erit laus plena honoribus et veritatis: *Non enim qui semetipsum commendat, ille probatus est; sed quem Deus commendat.* Tunc vere plus honoribus et gloriæ recipiemus, quam unquam sperare aut optare potuimus. Ista gloria erit eorum, qui Christum libere confitentur, quos non pudet, sicut multos alios, esse pauperes propter Christum, injurias ferre, et contumelias propter Christum, caste et sobrie vivere propter Christum: qui non erubescunt recusare computationes, non ire ad choreas

et saltationes cum invitantur, non audire distractiones, eos qui male agunt fraterna charitate corripere. Denique qui timorem hominum timori divino postponunt, nec erubescunt libere agere, quod Christo placere noverunt. Quicquid dicant, vel cogitent homines, isti Christum confitentur in terris, et eos cum incredibili honore et gloria constabitur Christus in cælis. Ad hunc igitur modum Apostoli surrexerunt: non habuerunt magnas divitias, sed magnam charitatem: non dedit illis Deus, ut non paterentur; sed ut cum gaudio et exultatione paterentur: dedit magnum animum et copiosam gratiam, qua mundum et carnem et diabolum vincere possent, erant piscatores, et acceperunt cor et animum dignum imperatore.

Surge illuminare Jerusalem. Quid est illuminare? Nihil aliud, quam illuminaberis. Sicut enim apostoli surrecturi erant de statu humili ad statum sublimem; ita quoque transitori erant de tenebris ignorantie ad lumen sapientiæ: et sicut de piscatoribus Apostoli, ita de rudibus et imperitis summi et sapientissimi Theologi futuri erant. Quid aliud aliquid significat illuminare? Quid? Gaude, letare, exulta, serena frontem tuam Jerusalem. Tristia quidem et mæror vultum quodammodo obscurant; lætitia illustrat et serenat: *Dominus, inquit propheta, illuminatio mea, et salus mea, quem timeo?* Et rursum: *Deus miseretur nostri et benedicat nobis illuminet vultum suum super nos, et miseretur nostri. Illuminet vultum suum super nos,* hoc est, letam et serenam faciem nobis ostendat, non tristem, non iratam, non turbatam, non obscuram. Videmus homines tristes, tetricos, melancholicos, gerere frontem contractam, obscuram, et quasi nubibus quibusdam et caligine obductam. Et contra videmus eos, qui lætantur et gaudent, habere frontem explicatam, apertam, serenam, et quodammodo splendere ac nitere, vultus eorum. Surge ergo et illuminare, gaude et letare Jerusalem. Quamobrem? *Quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est.* Magna profecto ratio gaudendi quia venit lumen tuum. Sed cur tempus præteritum usurpat, cum de re futura loquatur? Nimirum, ut intelligamus tam esse certum, quod prædicat futurum, quam esse certum fuisse, quod jam præterit. Deo siquidem, qui per prophetas suos futura prædicit, nihil est præteritum, aut futurum; sed omnia præsentia. Lumen vero de quo loqui-

tur, cum ait: *Quia venit lumen tuum,* Christus est. Idem est enim quod hic ait: *Venit lumen tuum,* et quod paulo post apertius dicit: *Super te autem orietur Dominus.* Nec immerito Dominus lumen appellatur; Nam *Deus lux est, et in eo tenebræ non sunt ulla.* Et de Christo B. Joannes, *Erat, inquit, lux vera, quæ illuminat omnem hominem vententem in hunc mundum.* Et Ecclesia in symbolo, « Lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. » Et Apostolus ad Hebræos, *qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus:* Et ipse de se: *Ego sum lux mundi.* Itaque *Lumen tuum* dicitur Dominus, *Lumen* ratione divinitatis, *Tuum* ratione humanitatis. Nec enim lumen nostrum dici poterat Deus, antequam naturam humanam assumeret, quo pacto enim lumen nostrum diceretur, quod a nobis videri non poterat, et quod aciem nostram, sensusque vincebat? Sed posteaquam clarissimum illud lumen humana carne quasi nube tectum est, et nimium illum fulgorem temperavit, tunc lumen Angelorum factum est lumen hominum et splendor gloriæ, fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis factus est nobis Dei sapientiæ. Tunc vidit *Omnis caro salutare Dei.* Tunc etiam ille sanctus senex, cujus oculi fortasse caligare incipiebant dicere potuit: *Viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum.*

Venit igitur *Lumen tuum, et gloria Domini super te orta est:* fortasse idem aliis verbis dicit; nam *gloriæ patris est filius sapiens.* Neque fuit unquam filius sapientior Filio Dei, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ. Magna est gloria Dei Patris, quod mundum istam, tam pulchrum, tam omnibus numeris absolutum condiderit: quod solem, et lunam et stellas, quod tantam animantium plantarum, lapidum et metallorum varietatem, quod homines, quod angelos ex nihilo creaverit. Sed multo sine ulla comparatione major gloria est quod filium infinite sapientiæ et bonitatis genuerit. Nam mundus totus vix umbra quedam divini bonitatis et perfectionis dici potest: filius autem non umbra quedam, sed ipse candor est lucis æternæ, et *Splendor gloriæ et figura substantiæ ejus.* Itaque nihil majus, nihil excellentius, nihil gloriosius de Deo prædicare possumus, quam quod filium infinite potentiæ, sapientiæ et bonitatis genuerit: et vere gloria Dei Patris est. Filius ille sapiens, quem ab æternitate generavit. Fortasse etiam glo-

ria Domini, clarissima et illustrissima illa signa et prodigia significat, quæ per Apostolos fiebant. Nam cum illi, qui paulo ante homines obscurissimi et abjectissimi fuerant, omnium gentium linguis loquebantur, signa et prodigia maxima faciebant, solo verbo agros curabant, mortuos ad vitam revocabant, demones pellebant, rhetores et philosophos confundebant, simplicibus verbis altissima dogmata persuadebant, corda peccatorum quantumvis dura mollebant; omnes homines admirabantur et Deum glorificabant. Dicebant enim *Digitus Dei est hic,* non sunt ista opera hominum. Deus est qui loquitur, Deus qui operatur: hoc pacto maiestatem et gloriam Domini in Apostolis omnes videbant, et quod nunc in Isaia legimus implebatur: *Et gloria ejus in te videbitur.*

Sequitur: *Quia ecce tenebræ operient terram et caligo populos.* Pergit explicare magnitudinem beneficii divini, quod Jerusalem, hoc est, apostolicus chorus accepturus erat. Ecce, inquit, rem admirabilem et stupore plenam dicturus sum; tot sapientes erant inter homines, tot philosophi, tot rhetores, tot nobiles, tot divites, et illis omnibus omissis humiles piscatores Deus eligit, quos illustraret, quibus primitias Spiritus daret, quos principes Ecclesiæ constitueret: *Ecce, inquit, tenebræ operient terram, et caligo populos, super te autem orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur.* An non esset eximium et singulare privilegium hujus oppidi, in quo sumus, si Belgium totum in tenebris esset, et obscurissimam noctem pateretur, super Lovanium autem splenderet sol, et nos soli cælum serenum, et aërem purum atque apertum videremus? Tale fuit privilegium Apostolorum, quando mundus totus, terra et populi, hoc est, Judæi et Gentiles in tenebris errorum versabantur: ipsi vero soli Deum verum agnoscentes in lumine debebant.

Sed cur, queso, major obscuritas Judæis attribuitur quam gentibus? Cur terram operient tenebræ, hoc est, Judæos; terrenos videlicet homines quibus nihil obscurius fingi potest; populos autem hoc est, gentes, Paganos, Ethnicos sola caligo? Sic enim habent septuaginta: *Et caligo super gentes.* Quod hic mysterium latet? Num Judæi magis cæci futuri erant, quam essent gentes? Omnino, auditores. Nam ii, quos Deus illustravit, si luminis sint ingrati, magis excantur, quam ii, qui lumen nunquam ceperunt. Tales Judæi fuerunt: habuerunt

patriarchas, habuerunt legem et scripturas sanctas, habuerunt miracula divina, habuerunt angelos, et Deum ipsum maxime familiares: ad ultimum ingrati fuerunt, et veniente vera luce oculos suos clausurunt, et Deus, ut merebantur, deseruit eos, et permisit tenebris majoribus et densioribus involvi, quam unquam fuerint tenebræ Ethnicorum. Ita modo videmus: convertuntur gentes, veniunt indolatræ, publicani et meretrices ad fidem: et Judæi obstinatissimi in sua infidelitate perseverant. Ecce quam crassæ et palpabiles tenebræ oculos Judæorum teneant, vident omnia vaticinia in Christo esse completa: vident miracula a Christo et Apostolis et sanctis cæteris facta esse sine ullo numero: vident mundum totum juxta vaticinia prophetarum relicto cultu idolorum ad Christum esse conversum: vident se nec templum, nec regnum, nec sacerdotium, nec altare, nec sacrificium habere: vident se toto orbe dispersos omnium gentium pedibus subjectos esse atque hanc miseriam et calamitatem non annos decem, aut viginti aut triginta sicut olim, sed mille et quingentos annos pertulisse: et tamen satis intelligunt se post reversionem de captivitate Babylonia nunquam idola coluisse, et tamen adhuc non vident cur tam severe puniantur a Deo. *Quia ecce tenebræ operient terram.*

Libro decimo historiarum Ecclesiasticarum prope finem Ruffinus Aquilensis refert, temporibus apostatæ Juliani voluisse Judæos iterum templum in urbe Hierosolyma edificare: sed cum de omnibus locis et provinciis convenissent, et ab imperatore facultatem et sumptus accepissent, et jam calcem et reliquam materiam præparassent, nocte quæ illum diem præcedebat, quo erant opus inchoaturi, vehementissimum terræ motum obortum fuisse, eoque non solum fundamentorum saxa longe lateque jactata, sed etiam porticus publicas, in quibus Judæi morabantur, funditus eversas, et Judæos oppressos ac necatos: deinde prima luce reliquam Judæorum multitudinem ad locum ruinae ad mortuos requirendos concurrisse: sed statim ex domo quadam subterranea, ubi ferramenta et alia ad opus necessaria servabantur, globum igneum prodixit, qui per plateam discurrens exustis ac necatis Judæis qui aderant ultro citroque ferebatur: atque hoc iterum et sæpius, imo frequentissime tota illa die repetens, pertinacis populi temeritatem flammis ultricibus coercerat: et ne ista casu fieri

viderentur, sequente nocte in vestibus singulorum signum crucis, ita evidens apparuisse, ut nulla arte elui, vel aboleri posset. Hæc Ruffinus suis temporibus accidisse testatur, quæ commemorare volui, ut omnes intelligunt quantæ sint tenebræ Judæorum, et quam vere prædixerit Isaias, *Quia ecce tenebræ operient terram.*

Neque solum eo cæcitatem suam Judæi produnt, quod Solem justitiæ Christum jam in summo cælo constitutum, et orbem totum illustrantem non vident; sed etiam quod in suo Talmud absurdiores fabulas de Deo finxerunt, quam unquam finxerunt pagani: dicunt Deum quotidie semel trasci, et duas lacrymas effundere: præterea orare, et penitentiam agere. Item cum mundum crearet in parte Septentrionis magnum foramen in cælo reliquisset, ut si quando exurgeret aliquis, qui diceret, se cælum condidisse, tunc ei Deus responderet: Si tu cælum fecisti, perfice opus, claude foramen illud.

Ista sunt judicia Dei, Auditores, ista est plaga cæcitatibus super omnes plagas maxime formidanda qua justo Dei judicio puniuntur ii, qui divino lumini resistent: ista plaga puniti sunt Judæi, et hoc tempore gravissime, et vere in judicio, et in furore puniri hæreticos videmus. Quis crederet eos, qui olim etiam doctores Theologi fuerunt, ita vehementer excæcari, ut dicant ea, quæ nec Judæi nec Turcæ, nec pagani unquam fuisent ausi pronunciare? Deum velle et constatuere, ut peccata fiant; eum, qui conatur bene agere, peccare mortaliter: Deum opera bona non requirere, sed potius rejicere: Deum debere obedire diabolo: naturam divinam passam et mortuam esse quis unquam Judæorum, Turcarum, Ethnicorum vel joco talia dixisset? Itaque Judæi densiores tenebras patiuntur, quam Ethnici. Sed hæretici adhuc densiores, quam Judæi: sicut etiam majus lumen a Deo Hæretici, quam Judæi receperant.

Neque deest similis quædam plaga plurimis catholicorum. Quidam enim reperiuntur, quos Deus vocat interna admonitione ad vitam meliorem, sentiunt interdum se moveri et trahi ad bonum, vident oculis mentis lucem quamdam spiritualem similem stellæ, quæ hodie magos duxit ad præseppe; sed vel contemunt, vel negligunt divinam inspirationem; vel etiam metuentes ne fiant nimis boni, de industria oculos claudunt:

et Deus qui non vult contemni, aut negligi munera sua, justo judicio eos relinquit, et excæcari, et in sordibus peccatorum volutari permittit: et qui magni et sancti servi Dei fuissent, si vocantem et inspirantem Deum secuti essent, sunt postea homines perversissimi, et tandem male pereunt.

At, inquit, Deus est bonus, et non semel sed sæpius vocat: et si non sequar hoc anno, sequar anno sequenti. Verum est, Deus est bonus, sed nunquid tu ideo eris malus, quia Deus est bonus? Nescis Deum simul esse justum, et judicia Dei abyssum multam? Quid vero magis contigisset, si visa stella dixissent, expectemus adhuc modicum apparebit fortasse et anno sequenti: omnino male eis successisset, Deus enim magnus Dominus est, et non vult contemni, aut negligi munera sua. Habet duo brachia Deus longissima et robustissima: unum est misericordia, alterum justitia. Extendit primum brachium misericordie, ut te complectatur: inspirat bona desideria: si tu resistis, et fugis, incidis in brachium justitiæ, illo te apprehendit, et ad terram alidit et confringit.

Alii sunt qui sequuntur vocantem Deum et stellam præeuntem ad aliquod tempus, incipiunt in opera bona incumbere, abstinere se a flagitiis, frequentare sacramenta confessionis et communionis: sed cum maxime videntur fervere et currere, levi tentatione exoriente, et aliquando nulla de causa ad unum verbum amici alicujus resiliunt: isti quoque fugiunt brachium misericordie, et incidunt in brachium judicii. Nam qui tales sunt, facillime obdurantur, et multo pejores fiunt, quam antea unquam fuissent. Sicut piscatores dicunt aquam calidam facilius congelari, quam frigidam. Et sicut experientia didicimus eos qui de ægritudine convalescunt, si antequam perfecte curentur recidunt in morbum multo gravius laborare, quam antequam convalescere inciperent. Quis non videt eum periculosos cadere, qui altius ascendit? Quis non legit, quod ait B. Petrus: *Melius erat viam veritatis non agnovisse, quam post agnitam retrocedere?* Et quod ait Dominus: *Nemo mittens manum ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.* Et: *Ecce sanus factus es, jam noli amplius peccare, ne tibi deterius contingat.* Itaque auditores optimi, si Deum timemus, et admirabilia judicia ejus, perseverantia nobis necessaria est non possumus sine incredibili

li discrimine stare et retrocedere. Navigamus adverso flumine, et nisi perpetuo, sine intermissione laboremus in remigando, et quæ retro sunt oblii ad anteriora et altiora nos extendamus, magno impetu retro feremur et ad saxa et scopulos alidemur. Hæc de tenebris et caligine dicta sint.

PARS ALTERA.

Et ambulabunt gentes in lumine tuo et reges in splendore ortus tui. Explicatur his verbis privilegium singulare Apostolorum. Ipsi enim a Deo electi fuerunt, ut pro se, et pro aliis lumen et gratiam reciperent: et non solum sibi, sed etiam aliis lucerent, et sicut vitrum et chrysellum, non solum ipsum intime et profunde illustratur a sole; sed etiam soli simillimum efficitur, et res cæteras illustrat: ita quoque apostoli non solum ipsi lumen receperunt, sed etiam aliis fuerunt: ita ut aliquando Dominus eos lucem mundi appellare non dubitaverit. *Vos estis, inquit, lux mundi.* Et Isaias: *Ambulabunt, inquit, gentes in lumine tuo.*

Sed quomodo ambulabunt? Quo ibunt? ad ipsum lumen, quod videbunt, veniant vobis in mentem, qui noctu per ignotas et desertas regiones iter faciunt, vel per magnum mare navigantes oborta tempestate in medio Oceani abducentur, et media nocte cælo nubibus obducto, navigant in incertum, nec ullo modo conjectare licet, in qua parte mundi consistant. Si ejusmodi homines jam salute prope desperata post multos et diuturnos errores videant tandem alicubi procul aliquod lumen, an non statim in illud oculos concitent, et arbitrati ibi esse domum vel portum aliquem, sine mora eo dirigunt cursum suum? Pari ratione sub tempus illud quo Christus venit in terras, omnes gentes in densissimis errorum tenebris per vagnum mare mundi hujus in incertum navigabant, tam tetra caligo super omnes populos et provincias ac regiones iherbabat, ut etiam fornicationes et adulteria et scelus Sodoma et Gomorrhæ non viderentur peccata; et deos ligneos et lapideos homines multo meliores et nobiliores adorarent, et eis res suas et seipsum stulti commendarent, qui nec audiebant nec videbant, et qui potius hominum custodia indigebant.

Quid tum fecit Deus? excitavit repente in edito quodam monte pulcherrimam civi-

latem, ista est Jerusalem, ista est Ecclesia, quæ in Apostolis cepit, et in ea maximum et clarissimum lumen sapientie, sanctitatis et signorum ac prodigiorum accendit: statim vero atque illud lumen splendere et procul fulgorem et radios suos diffondere cepit, omnium gentium oculos, qui variis in locis errabant, in se unum convertit. Et ecce ex omni parte mundi, ex Asia, Africa, Europa turmatim gentes ad illud lumen confluebant, dicebatque alter ad alterum: *Venite ascendamus ad montem Domini et ad domum Dei Jacob*; relinquamus errores, renuntiemus diis ligneis et lapideis, convertamur ad verum et vivum Deum, sequamur lucem, curramus ad lucem quam videmus. Hoc igitur Isaias spirita prophetico cernens Ecclesie gratulandus dicebat: *Et ambulabunt gentes in lumine tuo et reges in splendore ortus tui. Leva in circuitu oculos tuos, et vide. Ecce omnes isti congregati sunt, venerunt tibi.*

Sed cur addit Propheta, *et reges in splendore ortus tui*? Numquid etiam reges in gentibus non numerantur? Cur separatim nominantur? Voluit sanctus propheta divinæ sapientie, providentiæque ordinem exponere. Nam ut Dionysius Areopagita docuit, summo ordine providentia Dei per superiores causas gubernat ac regit inferiores per summos Angelos illustrat medios; per medios illustrat infimos; per infimos illustrat homines, et inter ipsos homines prius Judæos quam gentes et inter gentes prius pauperes, quam divites, prius obscuros, quam nobiles, prius privatos, quam reges illustrari voluit. Ambulabunt, inquit, primum gentes in lumine tuo; deinde etiam reges in splendore ortus tui. Ita legimus in Actis Apostolicis et in Ecclesiasticis historiis initio evenisse. Primi qui ad fidem veniebant erant sutores, piscatores, Simon coriarius, Lydia purpuraria et similes homines. Reges obstinati manebant, imo potius usque ad tempora Constantini non solum reges non convertebantur; sed etiam persequebantur, et necabant eos, qui converti volebant. Hinc B. Jacobus: *Audite, inquit, fratres mei d. lectissimi. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide et hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos?* Hinc etiam Apostolus Paulus: *Videte, inquit, vocationem vestram,*

fratres, quia non multi sapientes, secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit Deus ut confundat fortia. Hinc etiam Dominus se pauperibus missum profertur, *Spiritus Domini super me.* Et rursus, *Cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, leprosi mundantur, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.*

Est vero multiplex ratio cur Deus a pauperibus et privatis inceperit. Primum enim hoc Deus fecit, ut mundi conversionem suæ omnipotentie, non principum industriæ homines adscriberent, si omnium primi imperatores et reges conversi fuissent, statim edictis publicis jussissent ubique constringi status, demoliri simulachra, cessare sacrificia, everti vel claudi templa idolorum; fortasse etiam populos suos ad fidem recipendam compulissent. Itaque dixissent omnes, Non Deus est, qui homines convertit, sed regum ac principum edicta. Quamobrem ut omnes intelligerent, fidem esse donum Dei, et non humana virtute, sed divina potestate everti regnum diaboli, maluit Deus per pauperes regnum suum mundi principibus non solum non juvantibus, sed etiam resistentibus auspiciari. « Non quesivit, inquit Augustinus, Dominus per oratorem piscatorem, sed de piscatore lucratus est imperatorem. Magnus Cyprianus orator, sed prius Petrus piscator, per quem postea crederet non solum orator, sed etiam imperator. Nullus nobilis primo electus est, nullus doctus, quia infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia ». Deinde primi Christiani optimi et probatissimi esse debebant. Quippe quitamquam lapides majores et solidiores in fundamento Ecclesie ponebantur, quod si statim ab exordio prædicationis Evangelii principes mundi conversi fuissent, debilia fundamenta tanti ædificii jacta fuissent. Primi siquidem Christiani a regibus coacti ad fidem venissent, vel si ponte, certe persecutoribus caruissent. Nunc vero quoniam initio propter crebras persecutiones Christianum fieri res erat plena periculi et ignominie, illi, qui tum convertebantur, optimi et constantissimi et ferventissimi, et vitam ac sanguinem milles fundere paratissimi erant. Itaque hoc modo Deus bonum ac firmum fundamentum jecit. Præterea voluit Deus nobis hoc exemplo demonstrare, quod non debeamus opes et honores divitibus et nobilibus invidere: hoc

ipso enim quod ad fidem et evangelium prius sutores et piscatores, quam reges et imperatores vocavit, satis ostendit, non omnes, qui sunt primi in terrenis bonis, esse etiam primos in cælestibus; sed contra sæpe primos apud homines, esse novissimos apud Deum. Neque esse terrenas divitias magnificendas, quas videmus amicis Dei sæpe non dari; sicut non magnificimus glandes et siliquas, quæ subus post paululum interficiendis in magna copia tribuantur. Rursum ab humilibus et pauperibus Deus inceperit, quod ipsi magis parati atque apti sint ad semen Evangelii utiliter recipiendum. Cor divitis simile est agro spinis et tribulis referto. Neque vero divites mihi succenseant, ita Dominus, cum de semine loqueretur, parabolam suam exposuit. Nam cum dixisset: *Aliud cecidit inter spinas, et exortæ spinæ suffocaverunt illud, explicando subjecit; Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui, verbum audit, et sollicitudo sæculi istius et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur.* Cor pauperis terra est bona, et spinas et tribulos non habet. Est etiam dives similis ligno virenti; pauper vero ligno arido: gratia Dei et Evangelii prædicationi similis igni: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur.* Jam vero quis nescit multo celerius et facilius ligna arida, quam virentia ignem concipere? Imo vero, quod omnium pessimum est, ligna virentia omnino invita exsiccare videntur: statim enim atque ad ignem admoventur strident, fomit, gemunt: ita divites faciunt, ferre non possunt ignem tribulationis, quo exsiccare debent, ut in eis flamma divini amoris accendatur. Si flecti debent ad orationem, oportet eos habere pulvinar, ne frangantur genua. Si jejunandum est semel, sumunt in prandio duplo amplius, quam solerent, ne detur vacuum et stomachus conqueratur. Si eundem est ad concionem vel ad sacrum, et est aura frigidior, ipsi domi pellibus involuti apud ignem sedere debent. Itaque non mirum si pauperes prius, quam divites flammam Evangelii conceperunt; sunt enim pauperes ligna sicca, divites ligna virentia. Præterea finis Evangelii non alius est, quam affectum et animum hominis a rebus terrenis abstrahere, et Deo ac rebus divinis adungere, certum est autem homines divites et nobiles magis rebus terrenis inhære, ac proinde difficilius ab eis avelli posse, quam pauperes. Quid est facilis deponere pallium,

an deponere pellem? Cum deponis pallium, dolorem non sentis. Quare? Quia pallium nullo glutino carni tuæ adhaeret. At pellem sine incredibili dolore exuere non potes, quod pellis artissimæ carni conjuncta, et copulata sit. Postremo sicut aves, si alas habeant luto aut visco implectas, per terram repere possunt, in sublimis ferri et volare non possunt: ita quomæ homines divites quia cordis alas mentem et voluntatem luto et visco rerum terrenarum plenas habent, frustra quotidie audiunt, *Sursum corda*: confitentur, communicant, orant; sed tamen fere sine affectu, sine spiritu: non gustant, quæ sunt Dei: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.* Pauperes vero nihil habent, et nihil cupiunt habere, facili negotio feruntur sursum, levi motione rapiuntur in Deum. Beatus Antonius, beatus Benedictus, beatus Franciscus, non erant usque adeo docti, nunquam scholas theologicas viderant; tamen facillime rapiebantur in Deum, atque altissimis contemplationibus sapientissimæ fruebantur. Quamobrem? Quia liberas et expeditas sine luto et visco alas habebant. Habent reges sua regna, et divites suas divitias, in illis conquiescunt, vident se ab omnibus magni fieri et honorari: putant se esse aliquod, quotidie cogitant majora, inde est quod ægre admodum et sero convertuntur ad Deum. At vero pauperibus facile est contemnere regna, quæ non habent: facile est non diligere honores, quos nunquam sperant; facile est iis rebus non adherere, a quibus procul absunt. Istæ sunt igitur rationes cur pauperes et obscuro evangelium et fidem primi receperunt.

Sed quamquam reges et principes ægre convertuntur, et qui divitias habent difficile intrant, ut Dominus ait, in regnum celorum; tamen tanta est virtus et efficacia Evangelii, ut etiam eos aliquando convertat. *Ambulabunt, inquit, gentes, in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.* Etiam reges, inquit, qui videntur non posse converti, convertuntur tamen, et ambulabunt in splendore ortus tui. Horum typum gerebant magi illi, qui nobiles et divites et sapientes et reges etiam fortasse erant: et tamen hodierna die stella duce ad præsepe Domini ex Perside venerunt, et ita venerunt, ut omnibus hominibus viam salutis et perfectionis exemplo suo demonstraverint. O nos beatos, auditores, si sanctos et sapientes istos reges imitari sciremus. Quicumque Deum ex animo querere, et

sine errore invenire desiderant, nihil aliud agere debent, quam quod magos istos sapientissimos egisse legimus. Primum omnium terram suam, et cognitionem suam una cum magisa lacriter relinquunt; deinde cum iisdem non falsis hominum rumoribus credant, sed stellam fulgentem diligenter considerent: non sequantur hominum mendacia, sed vocationem celestem, quid possint filii hujus sæculi suadere, nisi diligere sæculum? Quid cogitas de castitate, et petis consilium a lenone vel meretrice? Cogitas de relinquendo sæculum, et consilium petis ab amatoribus sæculi? Vis fieri stultus, ut fias sapiens; et consulis mundi sapientiam, quæ tota est vana, totum habet foris et nihil intus? Non igitur audiant consilia hominum eorum qui nihil nisi carnem et sanguinem sapiunt; sed audiant potius quid in cordibus eorum Dominus Deus loquatur: audiant quid in scripturis veritas clamet: audiant quid Christus et apostoli consulant vel præcipiant: tum si viderint Herodem cum scribis et pharisæis turbari, non turbentur ipsi propterea; sed pergant quod Deus vocat, et sinant mundum et demones vociferari et comminari quantum volunt, jam quum ad stabulum et præsepe stella duce pervenerint, non offendantur ino-

pia et pannis Salvatoris, nec loci humilitatem et angustias considerent, sed contra potius abyssum charitatis et pietatis mirentur, quæ Deus noster cum esset dives, egenus propter nos fieri voluit, ut nos inopia sua ditaret. Deinde cum magis non offerant Deo quisquillas, non quatuor, non quinque aureos; sed optimum quod habent, aurum, thus et myrrham: offerant seipos totos tanti quanti sunt. Nec enim Deus, qui se totum nobis tam liberaliter dedit, minus quam nos ipsos totos, totum cor, totum animum, totum affectum accipere dignatur; et tum demum vere nudi, rebus omnibus Deo donatis, secure et tranquille dormiant, ut angelicum responsum in somnis accipiant. Dormiant mundo et curis ac negotiis hujus sæculi, ut vigilent Deo et negotiis vite future: et cum ab Angelo per quietem in oratione et contemplatione didicerint, non esse redeundum ad Herodem, per aliam viam revertantur in regionem suam: aliam vitam, vitam novam, vitam angelicam, vitam sanctam inchoare et continuare studeant, ut per eam ad vitam beatam et sempiternam perveniant, quam nobis concedat Deus, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XV.

DE DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM

THEMA

Et Jesus proficiebat sapientia, ætate et gratia apud Deum, et homines. *Luc. II, v. 52.*

SYNOPSIS

Ecce ab encomio Academicæ Lovaniensis sumpto concio in duas partes dirimitur; in quarum priore enodatur questio, cur Evangelista Lucas dicat Christum ætate, gratia et sapientia profecisse, cum tamen in utero materno fuerit plenus gratia et sapientia, adeo ut illi nihil addi poterit, quod testimonii Prophetarum, Evangelistarum, Pauli et SS. Patrum abunde probatur: imo ipsa ratio dicat, Christum in utero verum perfectum extitisse sapientia, animi vigore et sensuum maturitate. Dicitur tamen profecisse sapientia, quia sensus humanus in eo proficiebat, atque eo usu et experientia cognoscere incipiebat, quæ antea sola cognitione et contemplatione cognoscebat. Proficiebat autem gratia, quia quotidie ejus merita et corporis gloria augebatur; quæ pulchra solis similitudine explicanter, qui splendore et ardore crescere et decrescere videtur, nec tamen illum hujusmodi mutationibus esse subjectum constat.

In altera parte docetur, quomodo Christum imitari, et sapientia simul et gratia magis ac magis proficere possimus: ubi docetur hominem Christianum ardere charitate, et lucere sapientia debere: et quem perperam agant ii, qui studia humana, utpote gladios quibus jugulantur, condemnant, multorum patrum contrarium asserentium testimonio ostenditur. Scientias ut piis prodesse, sic malis obesse.

Non sufficere humana scientia enitere, sed ac cedat charitas et humilitas necesse est: cuius rei formidanda de docto viro cum demone in extremis disputando victo, narratur historia. Tandem quomodo sapientia cum charitate sit conjungenda duo traduntur documenta: primum, ut quotidie aliquid mane et vespere contemplationi divinæ tribuatur. Secundum, ut Sacramentum Eucharistiæ frequenter sumatur.

Humani generis assertor, optimi auditores non alia de causa ætate, sapientia et gratia profecisse dignatus est, quam ut nobis non ætate aut sapientia solum, sed simul etiam gratia proficiendum esse demonstraret. Ac si usquam alibi tam præclari exempli sectatores aliquos habet, certe in hac illustri ac veteri academia multos habere jure ac merito existimandus est. Etenim tot gymnasia sanctissime instituta, tot collegia a fundamentis erecta, tanta doctorum hominum celebritas, tot litterariæ exercitationes, tam crebra de rebus gravissimis disputationes, et publica privataque studiorum collationes finem alium non habent, quam ut juventus, quæ frequentissima et florentissima in hac urbe versatur, in sapientiæ studio, doctrina ac eruditione proficiat. Quid vero tot fana religiosissima, tantus numerus sacerdotum, tantos ad res divinas concursus, tam assidue conciones, quæ nec una lingua, nec uno in loco habentur, sibi volunt? Quo spectant? Quo referuntur? Nonne eo, ut qui in hac urbe